

rend letárgyalása után a kongresszust be-
rekesztette.

Nem csekély tudományos értékök van
reánk nézve azon kiadványoknak, a melyek
e kongresszus nélkül aligha láttak volna
napvilágot. Nem számítjuk azokat a referá-
tumokat, egész műveket, a melyek, mint a
tárgyalások alapjai a magyar bizottság gon-
doskodásából nyomtatásban álltak rendelkezésükre a kongresszus tagjainak; csak két becses munkát említünk fel, a melyek egyenesen hazánkat érdeklik: az egyik hazánk ornithológiája történetének egy emlékoszlópa, melve e tudomány magyar előharczosának, Petényi S. János-nak, a másik magának a magyar ornistnak teljes foglalata, értékes jegyzetekkel s történeti adatokkal gazdagon ellátva. Az elsőnek címe: »Petényi J. S. a magyar tudományos madártan megalapítója. 1799—1855. Életkép, Chernel I., Dr. Madarász Gy. és Vastagh Géza közreműködésével szerzette Herman Ottó. Arcképpel és színes melléklettel«, mely a kongresszus tagjainak emlékül német nyelven is megjelent díszes kiállításban. A másik: »*Aves Hungariae. Enumeratio systematica avium Hungariae cum notis brevibus biologicis, locis inventionis viorumque a quibus oriuntur. Conscriptis Joannes Fivaldszky consiliarius regius, dirigens musei nationalis hungarici custos etc.*« A madártan minden művelője s a természetrajz minden barátja hálával adózhat a kongresszus előkészítőinek, a kiknek megbizásából e munka létrejött, és érdemes írójának, a ki a fáradságos munkától nem riadt vissza, midőn e munkájához hozzáfogott. E munka azért is érdekes, mert ebben vannak legelőször alkalmazva azok a biológiai jegyek, a melyek általános elfogadása éppen e kongresszus emlékeihez fűződik.

Mi magyarok talán meglepéssel tekinthetünk vissza a kongresszus lefolyására, de reméljük, hogy a külföldi tudósok is jó emlékekkel tértek vissza hazájokba. A berlini »Post« május 29-iki számában S. aláírással (valószínűleg Schalow H., a ki az I. szakosztály ülésén élénken részt vett) ismertette a kongresszus lefolyását, a többi közt ezeket mondja: »A magyar bizottság rendkívül elragadó kiállítást rendezett a magyar korona országainak madárvilágából . . . Egy egyenesen a kongresszus tagjai számára Herman Ottótól írott ünnepi mű s számos más kiosztásra került nyomtatvány kedves emléktárgya a II. nemzetközi ornithológiai kongresszusnak, a mely minden résztvevőt a lehető legnagyobb mértékben kielégített. Mindenek fölött pedig a külföldi tagok iránt magán Budapesten s a tárgyalásokat követő igen-igen érdekes madártani kirándulásokon tanúsított rendkívül szíves elő-

zékenység és vendégszerető fogadtatás volt az, a mi valamennyi résztvevőnek feledhetetlen s maradandó emléke a szép magyar földről.«

3. *A M. Tudományos Akadémia nagygyűlése* május 5-ikén kezdődött. Május 5-ikén az osztályok tartottak ülést, 8-ikán volt a tagválasztó nagygyűlés, a melyen a III. osztályban Margó Tividart tiszteleti, Wartha Vinczét, Fröhlich Izidort, Schuller Alajost és Thahoffer Lajost rendes, Liphay Sándort, Vályi Gyulát, Fabinyi Rudolfot, Ilosvay Lajost Brusina Spiridiont, Laufenaer Károlyt és Schmidt Sándort levelező, Van't Hoff I. H. amsterdami kemikust, Sir Jos. Dalton Hooker londoni botanikust és Nágeli Károly müncheni botanikust külső tagnak választották.

Május 10-ikén volt az ünnepi közülés. Báró Eötvös Loránd elnök megnyitó beszédében az Akadémia munkásságáról szólva ezeket mondja:

»Midőn az elnöki székre az Akadémia bizalma engemet emelt, voltak, a kik e választásnak bizonyos elvi jelentőséget tulajdonítottak.

Valóban meglepő és új volt az, mikor erre a magas állásra, melyet eddigelé hazánk nagyjai, a nyilvános életben érdemsült férfiai foglaltak el, szerény professzort helyeztek, ki addig jóformán csak hallgatói körében élt, s a kinek politikai szereplésre még ambíciója sem volt. Méltán elvárta mindenki, hogy ezt a nagy kitüntetést tetekkel megérdemeljem s azért némelyek türelmetlenül várták a reformokat, melyekkel az új elnök a szerintök avult intézménybe új életet fog ütni.

Csalódtak; mert én nem gondolom, hogy reformok kezdeményezése éppen az elnök feladata volna és meg vagyok győződve, hogy az irodalom és tudomány terén a zavartalan, folytonos munkásság nagyobb tett, mint az, a mit ma nálunk rendszer reformnak neveznek.

Az nem fogja fel helyesen Akadémiánk feladatát, a ki minden áron reformját sürgeti, mert míg egyrészt ez Akadémiának egy hajszállal sem szabad letérni arról az útról, a melyet elébe nagy feladata tűz ki, t. i. az irodalom és tudomány magyar nyelven művelése és terjesztése; másrészt nem volna méltó hozzá, hogy a szabályaiban netán szükségességeknek mutatkozó változásoknak a reformok jelentőségét tulajdonítsa. Egy jó könyv, melyet kiad, egy tudományos igazság, melynek felderítését előmozdítja, jelentékenyebb esemény történetében, mint szervezetének bármily éles elmével gondolt átalakítása.

Van azonban a reformmunkásság mellett a munkásságnak egy másik neme, a mely sokkal nehezebb ugyan, de sokkal biztosabban vezet eredményhez. Az a csendes, folytonos foglalkozás az, melyet nagy alapítónk tűzött ki feladatunkká, mikor alapító levelébe ezt írta:

»Nevezetesen kikötöm, hogy ezen magában álló, maga által kormányozandó, csupán tudományos intézet, semmi más intézetekkel soha össze ne köttessék, hanem ártatlan tudományos foglalatosságait királyom és hazám egyesített javára, és csak arra, magában csendesen folytathassa.«

De talán azt mondhatnák nekem: a magyar Akadémia nem arra való, hogy a magyart a német professzorok mintájára formálja. Megengedem; de a mint kétségtelen, hogy Akadémiánk saját létjoga ellen törne, ha nemzetiségünk biztosítását, fölemelését főfeladatának nem tekintené, úgy bizonyos az is, hogy ezt a feladatát nem pillanatnyi felhevülés, nem türelmetlenség és túlzások által, hanem, mint Széchenyi mondta, csak »lépten-lépve, mákszemet a mákszemhez hordva, cseppet csepphez adva fogja teljesíthetni«.

E szavak után indulva, nem téveszthetjük el utunkat; s bár ezen ritkábban harsog az éljen, mint azokén, kik a chauvinismus zászlaját fennen lobogtatva, inkább csak harcolnak, mint hódítanak, azért nem szabad csüggednünk, mert a mint mi nem egy nap küzdelmére, hanem sok évig tartó munkásságra vállalkoztunk, úgy jutalmunk is nem lehet a hamar elhangzó szó, hanem csak a hosszas fáradozás után elért eredménynek maradandó elismerése.

S vajjon nem késik-e nagyon ez az eredmény? Nem, határozottan nem. Munkánk első gyümölcseire máris büszkén mutathatunk, bármennyire rágódjék rajtok az a rosszakaratú kicsinylés, mely ma minden nagy és szép dolog szomszédságában kiüt, mint valami betegség s mely nem tudom honnét származott el hozzánk — mert bizony nem magyar szokás.

De, hála az égnek, nemcsak kicsinylőkből áll ez a nemzet: a nagyot, a szépet fogyatkozásai mellett még ma is a legtöbben örömmel nézik. Hozzájuk, ez igaz magyar hazafiakhoz fordulok, hozzanak ítéletet munkásságunk eredményéről!

Nem fogják ők apróra darabolni a nagyot csak azért, hogy a sok részlet között hibákat keressenek, érdekelni fogja őket az egész is, és arra tekintve, nem fogják eltargadhatni, hogy Akadémiánk félszázados tevékenységének nemzeti műveltségünk fejlődésében nagy, talán a legnagyobb része volt. Nagy dolog az, egy nemzetet, melynek szépirodalma alig, tudományos irodalma pedig éppen nem volt, ily rövid idő alatt ha

nem is tökéletes, de mégis már minden szakban annyira hasznavehető irodalommal gazdagítani, mint a miénk. S ez az Akadémia érdeme, mert ha nem is ő koszorúzott meg minden szép művet, ha nem is adott ki minden munkát, ha nem is ő adott ki minden jó könyvet: ő egyesítette először életképes testbe azokat a szétszórt erőket, a melyek újabb irodalmunkat megalapították s ő jelölte ki és emelte folytonosan a színvonalat, melyre irodalmunk munkásainak törekedni kell.

Magyar könyv a mi hozzájárulásunk nélkül is megjelenhetett volna elég, a magyar nyelvet és magyar nyelven az életre legszükségesebb ismereteket terjeszthette volna magában az iskola is: de az, hogy e könyvekben a nyelv folytonosan fejlődött, hogy ezekben a magyar iskolákban a tudomány világa dereng, ebben nekünk sok az érdemünk. A tudós Magyarországon csak azért maradhatott magyar tudós, mert magyar központja és itélőszéke volt.

Nem folytatom; ne kicsinyítsük, ne is nagyítsuk érdemünket; sokat kell még tennünk, hatalmas támogatásra van még szükségünk; de én bízom abban, hogy a nemzet javarésze velünk tart ma is, a mikor zászlónkra hangzatos mondatok helyett csak ennyit írunk: dolgozzunk csendesen.«

Szily Kálmán főtitkár jelentésében az Akadémia egy évi működését vázolván kiemeli, hogy éppen száz éve annak, hogy egy magyar tudós társaságot terveztek. Negyvenhat író és tudós volt az akkori névjegyzékben kijelölve, de csak kettő van közöttük, kiknek híre és dicsősége nagyobb ma, mint volt száz évvel ezelőtt: Kazinczy Ferencz és Révay Miklós. Ez utóbbinak legszebb emléket állított az Akadémia a »Nyelvtörténelmi Szótár« kiadásával.

Ennek kapcsán érintette a magyar nyelvnek a korcs s helytelen képzésű szavaktól s magyartalanságoctól való megtisztítására irányult törekvéseket s ha nem is sikerült még teljesen a munka, annyira mégis eljutottunk, hogy nem írunk »távbeszélő«-t és »áponcz«-ot, ha mindjárt a törvényhozás terméből, vagy más hivatalos helyről kerül is forgalomba.

Az egyes osztályok működését vázolván a nagyszámú kiadások közül különösen kiemelte Szabó József »Selmecz környékének geológiai leírása«-t és Fröhlich Izidor »Elméleti fiziká«-jának első részét.

A III. osztály a lefolyt évben 8 szakülést tartott, a melyen 32 szerző 36 tárgyról értekezett, a melyek részint az Értekezések során, részint a Math. és Természettudományi Közleménynek, részint az Osztály-Értesítőben jelentek meg. — Az osztály külön kiadványai-ból be van fejezve az 1883-ban megindult